

Guido Quien

Josip Biffel

Galerija »Forum«,
Zagreb, 20. II – 14. III 1986.

Kod Josipa Biffela motivi su vrlo jednostavni: pogled kroz prozor, čovjek uz prugu, tvornica, polje. Međutim, način na koji sačinjava pojavno nosilac je neobičnosti. Ti su prizori ugođeni napuštenošću. Slikar to postiže nizom malih pomaka. Nezamjetnih toliko da ih u prvima nismo svjesni. Slutnji su usmjereni. Tako: Ostavljeni vagon uz koji sjedi čo-

vjek, ali okrenut leđima. Otvoren prozor kroz koji se vide odškrinuta dvorišna vrata; netko je tuda prošao, ali nikoga u kadru nema. Tu i tamo unesena je mala šahovska ploča. Svugdje osjećamo da je događaj minuo.

Uz te puste kuće, napuštene kolosijeke, teške vode i sažgana polja pojavljuje se lik, zbog učestalosti prepoznatljiv poput zaštitnog znaka. Vidimo ga zapravo u njegovoj nezaštićenosti, odgrnutu mu duševnost. Odgovarajući je naglasak potvrda značaja tih imaginarnih krajolika. Najčešće je u dnu slike, k tome sa strane. Svojim rubnim smještajem ili razmjerno malom masom jače otkriva prostor svoje egzistencije. Bez osobnih crta, pojava izbljedjele individualnosti. Nailazimo na dva ili više likova na jednoj slici. Tada su u sceničnom rasporedu, primjereno ozbiljnosti tih introspektivnih pozornica. Kako su trajanjem zbrisana lica ljudi, tako i lica kuća. Zdanja su to s malo otvora ili bez njih, u sebi zatvaraju svoje nerečeno. Oljuđenje prostora osjećamo još više u prizorima bez ijednog lika. Dovoljni su čempres, kuća i štura krajina.

Širokim plohama slikar se riješio pojedinosti. Lomljenom crtom koja obrise čini uglatim smirio je moguću pjevnost. Prizor je zgusnuo primakavši ga znakovnoj čitkosti. Ove sabrane slike koncentratu su nutarnjih viđenja. U tim sjenovitim predjelima kolorit je često zagasit. Sve mu je sukladna i kakvoća slikarske tvari. Naime, boja je nanosena tako da se površina doima korodirano. Dakle, sve je bez žestine. Rekli bismo idilično, da nije toga ozračja bola. Tako listajući slojeve zapažamo težište. Svi se poetički aspekti slijevaju u svoju središnjicu: riječ je o vremenu.

Josip Biffel, slikar nadrealističkog roda i vlastite dosljednosti, napravio je i oprezan priklon trenutnom slikarskom valu. Nekoliko slika uobljenih obrisa s prizorom romantičnog perivoja mogli bismo usporediti s djelima memorista. Dakako, to s prepoznatljivom mjerom bifelovskih svojstava. Također izdvajamo jedan modri noćni prizor, u kojem dubina tona i strukturalnost konfiguracije potiskuju u drugi doživljajni plan figuralni predložak. Tu sliku gledamo kao svojevrstnu sintezu, a ujedno kao moguće polazište.

Guido Quien

Stanko Posavec Dame i ratnici – 1985.

Galerija »Galženica«,
Velika Gorica, 30. I – 23. II 1986.

Stanko Posavec izlagao je u Velikoj Gorici prije pet godina, naslovivši izložbu: »Male ptice«. Odmah iduće godine izložbu je proširio i pokazao u Galeriji »Spektar« pod nazivom »100 malih slika«. Osvrćući se na te dvije izložbe tada sam zabilježio: »Premda oslikava male

formate, Posavcu je svojstven krupan potez. Tako je ekspresivnost postignuta također lapidarnim masama i grubim obrisima. Uz moguće usporednosti sa suvremenom umjetnošću, Stanko Posavec je slikar osobene osjetljivosti. Upravo zažarena boja moguć je temelj njegovog daljnjeg razvoja.« Ovo navodim radi kontinuiteta promatranja slikarevih mijena. Možemo ustvrditi da posjeduje svoj kontinuitet. Navedene je osobine, evo, zadržao kao svoje konstante, a pretpostavka je razvojnog smjerenja ostvarena. Nastala su djela otvorenih kolorističkih oporbi. No promijenio se format. Treba odmah napomenuti da se povećanjem nije rasplinuo izražajni naboj. Prepoznamo svojstvo lapidarne čitkosti koje podaje krupan oblik i lomljeni potez. K tome, zamjetna je ravnoteža masa kao i sigurno smještena koloristička težišta, tako da se taj slobodan zamah uvijek zatvara u odmjerenoj skladbi.

Već i zajedničkim naslovom tih djela, »Dame i ratnici«, autor upućuje na narativno-nostalgičnu kategoriju. Ali svojom maštovitost ostvaruje nesputan ikoničkim određenostima, a prvenstveno povišenom osjetilnošću za likovna sredstva. Odnosno, to nam sugerira gesta neposredne izvedbe, poimence hitnost poteza, mrljasti nanos boje te izostanak tonova, pa u cijelosti svojeglava razobličienost likova. Pozadine su, kako se to kaže, neutralne, ili, da budemo precizniji, smišljene u svojoj nemuštosti, da bi ti likovi bili određeniji u svojoj samotnosti. Naime, brisanjem stvarnog prostora »dame« i »ratnici« iskrsavaju na sjevremenoj pozornici. Pripadaju prošlom samo nazivom i vrlo općenitim atributima, kao što je mač kod »Nepozvanog«, ili pak šešir za damu »Iz davnih dana«. Zapravo putuju kroz vrijeme kao čovjeku imanentna stanja. Kao opasnost, stišanost, melanholija. Tako te bezlične spodobе znače pojmovne identitete.

U djelima Stanka Posavca očita je radost oblikovanja kao i dječji značaj uobličavanja. Međutim, upravo pri susretu tih osobina pitamo se o mjeri uvjerljivosti te izražajnosti. Prihvaćajući infantilizam kao svojevršno poetičko sredstvo, ipak pomišljamo ne dodiruje li taj brzopotezni način granicu lakoće oblikovanja. Zamku uigrane sigurnosti mogu izbjeći tek ponovne zapitanosti.

Leonida Kovač

Vesna Pokas Sceno-grafija pogleda

Sceno-grafija pogleda naziv je prostorne intervencije Vesne Pokas realizirane u Prostoru proširenih medija na Starčeviću trgu. Uzimajući kao ishodište koncepcije sam prostor i vješto rabeći pojavna svojstva upotrijebljenog materijala (gipsa, ogledala i žice), ova je umjetnica mlađe generacije ostvarila višeznačan sklop koji, osim evidentno likovnih vrijednosti, posjeduje nesumnjive scenične naznake.

Cjelina se sastoji od dvaju na prvi pogled samostalnih dijelova. Vrhom prislonjen uza zid, a krakovima prodirući u prostor, postavljen je visok trokut, lišen osnovice, sastavljen od geometriziranih faseta

ogledala nalijepljenih na drvenu podlogu, a od istog je materijala i krug među krakovima trokuta, pri samom mu vrhu, te u pozadinu pomaknuto stilizirano, prazno sjedište. Taj dio instalacije djeluje blještavom, isprekidanom, reskom, ujedno zadivljujućom i prijetećom materičnošću, a istodobno efektom sjena različitog karaktera negira vlastiti prvobitni dojam. Sjena – tamna bačena i sjajna reflektirana – dijelom dematerijalizira fizičku bit predmeta, iluzionira treću dimenziju, piramidu, uzrokujući bogat sklop prostornih odnosa, gradaciju od opipljivog, konkretnog, prema prividnom, nematerijalnom, misaonom, provociranu još evidentnom simbolikom trokuta, kruga i piramide.

Drugi dio instalacije zatvara prostor pred opisanom konstrukcijom, ali samo prividno, dopuštajući mu, zapravo, svojom otvorenom formom slobodno protjecanje i bijeg. Osam pravokutnih gipsanih listova visi i treperi na tankim nitima stvarajući oblik koji blago asocira na teatron, te dopušta mogućnost postojanja gotovo dramske napetosti. U samoj je materiji ostao fiksiran trag autoričina djelovanja, nagle udubine i ispupčenja popraćeni grafizmom oštih i mekih linija nose bjelinom prigušen, ali jasan, ekspresivni naboj, obogaćen još geometrijskim konstrukcijama tanke žice, koje čine racionalnu protutežu ovom izrazito emotivnom zapisu.

Usprkos tome što instalaciju Vesne Pokas tvore dva dijela, čija su tkiva dijagonalno suprotnih svojstava, ona, bez sumnje, jest nedjeljivo jedinstvo. Optički privid postignut zbijanjem i davanjem zajedničke forme fragmentima ogledala, odnosno efektom sjena, te u gipsu zarobljen vlastiti rukopis, potpuno opravdava ime djela: sceno-grafija pogleda.

Narušavanje konvencionalnog, stabilnog, balansa (lišavanje trokuta baze, postavljanje gipsanih panoa u lebdeću ravnotežu, privid u ogledalima, bijeg prostora, te konstantna unutrašnja kontradikcija) odaje jedno gotovo manirističko osjećanje.

U vremenu favoriziranog i konvertibilnog eklekticizma, Vesna Pokas ne citira već stvara, osobnim rukopisom ispisuje pritajene nemire i naprsle iluzije danā u kojima postojimo.